

shaping communication processes, socio-cultural interactions, and knowledge exchange in the context of globalization.

By enabling instant communication and facilitating intercultural dialogue, digital technologies contribute to the development of global communities and collaborative networks. At the same time, they influence cultural identities and transform traditional social structures. However, the challenges of digital inequality, cultural homogenization, and information reliability highlight the need for responsible use of digital technologies. Understanding the socio-cultural and communicative significance of digital technologies is essential for creating inclusive and sustainable global communication systems.

References

1. Castells, M. (2010). *The Rise of the Network Society*. Oxford: Wiley-Blackwell.
2. Van Dijk, J. (2012). *The Network Society*. London: Sage Publications.
3. Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: NYU Press.
4. Turkle, S. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. New York: Basic Books.
5. Tapscott, D. (2009). *Grown Up Digital: How the Net Generation is Changing Your World*. New York: McGraw-Hill.

CHET TILINI O‘QITISHDA NUTQ ETIKETI KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH USULLARI

Mashrabjonova Zebiniso Abdumalik qizi

Namangan State Pedagogical Institute

A second-year student of Foreign Languages Department

Annotatsiya: Mazkur maqolada chet tilini o‘qitish jarayonida talabalarda nutq etiketi kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishning samarali pedagogik usullari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy til o‘qitish metodikasida kommunikativ kompetensiya muhim o‘rin tutadi va uning tarkibiy qismlaridan biri nutq etiketi kompetensiyasi hisoblanadi. Nutq etiketi kompetensiyasi til o‘rganuvchining muayyan ijtimoiy vaziyatlarda til birliklaridan to‘g‘ri, madaniy va maqbul tarzda foydalanish qobiliyatini ifodalaydi. Bu kompetensiya nafaqat lingvistik bilimlarni, balki ijtimoiy-madaniy me‘yorlarni, muloqot madaniyatini ham o‘z ichiga oladi. Maqolada chet tilini o‘qitishda nutq etiketi kompetensiyasining mohiyati, uning kommunikativ kompetensiya tizimidagi o‘rni hamda talabalarda ushbu kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodik yondashuvlar

yoritilgan. Mazkur maqola chet tilini o‘qitish metodikasi sohasida faoliyat yuritayotgan pedagoglar, tadqiqotchilar va til o‘rganuvchilar uchun nutq etiketi kompetensiyasini shakllantirishda amaliy ahamiyat kasb etadi hamda zamonaviy ta’lim jarayonini takomillashtirishga xizmat qilishi mumkin.

Kalit so‘zlar: chet tilini o‘qitish, nutq etiketi, nutq etiketi kompetensiyasi, kommunikativ kompetensiya, madaniyatlararo muloqot, til o‘qitish metodikasi, kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar, rol o‘yinlari, dialogik mashqlar, pedagogik texnologiyalar, til va madaniyat integratsiyasi.

METHODS FOR DEVELOPING SPEECH ETIQUETTE COMPETENCE IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Abstract: This article scientifically analyzes effective pedagogical methods for forming and developing speech etiquette competence in students during foreign language instruction. In modern language teaching methodology, communicative competence occupies a crucial position, and one of its integral components is speech etiquette competence. Speech etiquette competence reflects a language learner’s ability to use linguistic units appropriately, politely, and acceptably in specific social contexts. This competence encompasses not only linguistic knowledge but also socio-cultural norms and communication culture. The article highlights the essence of speech etiquette competence in foreign language teaching, its role within the system of communicative competence, and methodological approaches that contribute to its development in students. This article is of practical significance for educators, researchers, and language learners engaged in foreign language teaching methodology and may serve to enhance contemporary educational practices.

Keywords: foreign language teaching, speech etiquette, speech etiquette competence, communicative competence, intercultural communication, language teaching methodology, communicative approach, interactive methods, role-playing, dialogic exercises, pedagogical technologies, integration of language and culture

МЕТОДЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНЦИИ РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА ПРИ ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Аннотация: В данной статье научно анализируются эффективные педагогические методы формирования и развития компетенции речевого этикета у студентов в процессе обучения

иностранным языкам. В современной методике преподавания языков коммуникативная компетенция занимает ключевое место, и одной из её составных частей является компетенция речевого этикета. Компетенция речевого этикета отражает способность учащегося использовать языковые единицы корректно, культурно и уместно в конкретных социальных ситуациях. Эта компетенция охватывает не только лингвистические знания, но и социально-культурные нормы, а также культуру общения. В статье рассматриваются сущность компетенции речевого этикета при обучении иностранным языкам, её место в системе коммуникативной компетенции, а также методические подходы, способствующие её развитию у студентов. Данная статья имеет практическое значение для педагогов, исследователей и обучающихся, занимающихся методикой преподавания иностранных языков, и может способствовать совершенствованию современного образовательного процесса.

Ключевые слова: обучение иностранным языкам, речевой этикет, компетенция речевого этикета, коммуникативная компетенция, межкультурная коммуникация, методика преподавания языка, коммуникативный подход, интерактивные методы, ролевые игры, диалоговые упражнения, педагогические технологии, интеграция языка и культуры.

Kirish: Globallashuv jarayonlarining jadallashuvi, xalqaro hamkorlikning kengayishi va axborot almashinuvining tezlashuvi sharoitida chet tillarini o‘rganish va o‘qitish masalasi zamonaviy ta’lim tizimining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biriga aylanmoqda. Bugungi kunda chet tilini o‘qitish jarayoni faqatgina grammatik qoidalarini o‘zlashtirish yoki lug‘at boyligini kengaytirish bilan cheklanib qolmay, balki til o‘rganuvchilarning real kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqot olib borish qobiliyatini shakllantirishni ham nazarda tutadi. Shu sababli zamonaviy metodik yondashuvlarda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish asosiy maqsadlardan biri sifatida qaraladi. Kommunikativ kompetensiya o‘z ichiga bir qator tarkibiy elementlarni, jumladan lingvistik, sotsiokultural, diskursiv hamda pragmatik kompetensiyalarni qamrab oladi. Mazkur tizimda nutq etiketi kompetensiyasi alohida ahamiyat kasb etadi. Nutq etiketi kompetensiyasi shaxsning muayyan ijtimoiy-madaniy vaziyatlarda til birliklaridan odob-axloq me’yorlariga mos ravishda foydalanish, suhbatdosh bilan hurmat va e’tiborga asoslangan muloqot olib borish qobiliyatini ifodalaydi. Boshqacha aytganda, bu kompetensiya til o‘rganuvchining nafaqat til qoidalarini bilishi, balki ushbu tilga xos bo‘lgan kommunikativ madaniyatni ham to‘g‘ri anglab, amaliyotda qo‘llay olishini ta’minlaydi. Chet tilini o‘rganish jarayonida nutq etiketi

birliklarini o‘zlashtirish muhim metodik vazifa hisoblanadi. Chunki har bir til o‘ziga xos madaniy qadriyatlar, muloqot me‘yorlari va nutqiy an‘analarni aks ettiradi. Turli madaniyat vakillari o‘rtasidagi muloqot jarayonida aynan nutq etiketi me‘yorlariga rioya qilish o‘zaro tushunishni ta‘minlaydi hamda kommunikativ muvaffaqiyatga erishishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Agar til o‘rganuvchi grammatik jihatdan to‘g‘ri gapira olsa-yu, ammo nutq etiketi qoidalarini hisobga olmasa, muloqot jarayonida turli noqulay vaziyatlar yuzaga kelishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, chet tilini o‘qitishda nutq etiketi kompetensiyasini shakllantirish masalasi til o‘qitish metodikasining muhim ilmiy-amaliy yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar tilni madaniyat bilan uzviy bog‘liq holda o‘rgatishni talab qiladi. Bunda til o‘rganuvchilarni turli kommunikativ vaziyatlarga tayyorlash, ularning muloqot strategiyalarini rivojlantirish va madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalarini shakllantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Hozirgi vaqtda chet tilini o‘qitishda interaktiv metodlar, kommunikativ yondashuv, vaziyatli topshiriqlar, rol o‘yinlari hamda autentik materiallardan foydalanish nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita sifatida e‘tirof etilmoqda. Bunday metodlar o‘quvchilarga real hayotga yaqin kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish, turli nutqiy strategiyalarni sinab ko‘rish hamda madaniy jihatdan mos muloqot shakllarini o‘zlashtirish imkonini beradi. Natijada til o‘rganuvchilarning nafaqat lingvistik bilimlari, balki ularning ijtimoiy-kommunikativ kompetensiyasi ham rivojlanadi. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi chet tilini o‘qitish jarayonida nutq etiketi kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishning samarali metodik usullarini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat. Shu bilan birga, maqolada nutq etiketi birliklarini o‘quv jarayoniga integratsiya qilishning pedagogik mexanizmlari hamda interaktiv metodlarning ta‘lim samaradorligiga ta‘siri o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari chet tilini o‘qitish metodikasini takomillashtirish, talabalarning kommunikativ madaniyatini rivojlantirish va ularni madaniyatlararo muloqotga tayyorlashda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Materiallar va metodlar: Mazkur tadqiqot chet tilini o‘qitish jarayonida nutq etiketi kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlarning samaradorligini aniqlash maqsadida olib borildi. Tadqiqot jarayonida zamonaviy til o‘qitish metodikasi tamoyillari, kommunikativ yondashuv hamda madaniyatlararo ta‘lim konsepsiyasiga asoslangan metodik usullar qo‘llanildi. Tadqiqot metodologiyasi sifat va miqdoriy tahlil elementlarini o‘zida mujassam etgan kompleks yondashuvga tayanadi. Tadqiqot obyekti sifatida oliy ta‘lim muassasasida chet tilini o‘rganayotgan

talabalar tanlab olindi. Tadqiqotda turli bosqichdagi til o‘rganuvchilar ishtirok etib, ular o‘quv jarayonida nutq etiketi birliklarini o‘zlashtirish darajasi hamda kommunikativ vaziyatlarda ushbu birliklardan foydalanish ko‘nikmalari bo‘yicha tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida talabalarning nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan maxsus metodik mashg‘ulotlar tashkil etildi. Tadqiqotning nazariy asosini chet tilini kommunikativ yondashuv asosida o‘qitish, nutq madaniyati va madaniyatlararo kommunikatsiya sohasidagi ilmiy qarashlar tashkil etdi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, til o‘rganish jarayoni real kommunikativ vaziyatlarni modellashtirish orqali amalga oshiriladi. Shuning uchun o‘quv mashg‘ulotlarida nutq etiketi birliklarini o‘rganish jarayoni turli muloqot vaziyatlari asosida tashkil etildi. Masalan, salomlashish, tanishish, minnatdorchilik bildirish, uzr so‘rash, taklif qilish, iltimos bildirish hamda rad etish kabi nutq aktlari asosida mashqlar tizimi ishlab chiqildi. Tadqiqot davomida bir nechta metodlardan foydalanildi. Avvalo, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi orqali nutq etiketi kompetensiyasining nazariy asoslari o‘rganildi va mavjud metodik yondashuvlar tizimlashtirildi. Shuningdek, kuzatish metodi orqali o‘quv mashg‘ulotlari jarayonida talabalar tomonidan nutq etiketi birliklaridan foydalanish holatlari tahlil qilindi. Bu metod o‘quvchilarning muloqot jarayonida qanday nutq strategiyalaridan foydalanishini aniqlash imkonini berdi. Tadqiqotning muhim metodlaridan biri tajriba-sinov metodidir. Ushbu metod asosida o‘quv jarayonida nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan maxsus mashg‘ulotlar o‘tkazildi. Mashg‘ulotlarda rol o‘yinlari, dialogik mashqlar, vaziyatli topshiriqlar hamda autentik kommunikativ materiallardan foydalanildi. Bunday topshiriqlar talabalarga real hayotga yaqin kommunikativ vaziyatlarda nutq etiketi birliklarini qo‘llash imkonini berdi. Bundan tashqari, interaktiv ta‘lim metodlari ham keng qo‘llanildi. Xususan, kichik guruhlarda ishlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, kommunikativ treninglar hamda diskussiya usullari talabalarning faol ishtirokini ta‘minlashga xizmat qildi. Ushbu metodlar talabalarning muloqot jarayonida mustaqil fikrlash, suhbatdoshni hurmat qilish hamda nutq madaniyatiga rioya qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam berdi. Tadqiqot natijalarini aniqlash maqsadida diagnostik tahlil usuli ham qo‘llanildi. Tadqiqot boshida va yakunida talabalar nutq etiketi kompetensiyasining shakllanish darajasi maxsus ishlab chiqilgan mezonlar asosida baholandi. Baholash jarayonida talabalarning kommunikativ vaziyatlarda mos nutq birliklaridan foydalanishi, muloqot madaniyatiga rioya qilishi hamda suhbat jarayonida pragmatik jihatdan to‘g‘ri strategiyalarni tanlashi kabi ko‘rsatkichlar hisobga olindi. Mazkur metodlar majmuasi tadqiqot jarayonida olingan natijalarni kompleks

tarzda tahlil qilish imkonini berdi hamda chet tilini o‘qitishda nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishning samarali pedagogik usullarini aniqlashga xizmat qildi.

Natijalar: Tadqiqot jarayonida chet tilini o‘qitishda nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan metodik mashg‘ulotlarning samaradorligini aniqlash maqsadida tajriba-sinov ishlari o‘tkazildi. Tadqiqotda ishtirok etgan talabalar ikki bosqichda — tajriba boshlanishidan oldin va tajriba yakunida — diagnostik baholashdan o‘tkazildi. Baholash mezonlari sifatida talabalarning turli kommunikativ vaziyatlarda nutq etiketi birliklaridan to‘g‘ri foydalanish darajasi, muloqot madaniyatiga rioya qilishi, suhbat jarayonida mos nutq strategiyalarini tanlay olishi hamda sotsiokultural me‘yorlarga muvofiq javob qaytarish ko‘nikmalari hisobga olindi. Tadqiqotning dastlabki bosqichida o‘tkazilgan diagnostik tahlil natijalari talabalarning nutq etiketi kompetensiyasi yetarli darajada shakllanmaganligini ko‘rsatdi. Dastlabki baholash natijalariga ko‘ra, talabalarining taxminan 27 % qismi nutq etiketi birliklaridan to‘g‘ri va erkin foydalanish darajasiga ega ekanligi aniqlandi. 41 % talaba o‘rta darajadagi ko‘nikmaga ega bo‘lib, ular ayrim kommunikativ vaziyatlarda nutq etiketi formulalarini qo‘llay olgan bo‘lsa-da, ularni har doim ham vaziyatga mos ravishda ishlata olmagan. Qolgan 32 % talaba esa nutq etiketi birliklarini qo‘llashda qiyinchilikka duch kelgan va muloqot jarayonida grammatik jihatdan to‘g‘ri gapirgan bo‘lsa ham, sotsiokultural jihatdan mos nutq shakllarini tanlashda xatolarga yo‘l qo‘ygan. Tajriba-sinov mashg‘ulotlari davomida talabalarga nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan turli metodik yondashuvlar qo‘llanildi. Xususan, rol o‘yinlari, dialogik mashqlar, vaziyatli topshiriqlar, autentik materiallar asosida tashkil etilgan kommunikativ mashg‘ulotlar hamda kichik guruhlarda ishlash usullari o‘quv jarayoniga joriy etildi. Ushbu metodlar yordamida talabalar real kommunikativ vaziyatlarga yaqin sharoitda muloqot qilish imkoniyatiga ega bo‘ldilar. Tajriba yakunida o‘tkazilgan qayta diagnostik baholash natijalari talabalarning nutq etiketi kompetensiyasida sezilarli ijobiy o‘zgarishlar yuz berganini ko‘rsatdi. Yakuniy natijalarga ko‘ra, yuqori darajadagi nutq etiketi kompetensiyasiga ega talabalar ulushi 27 % dan 63 % ga oshdi. O‘rta darajadagi ko‘rsatkichga ega bo‘lgan talabalar ulushi 41 % dan 29 % ga kamaydi. Shu bilan birga, nutq etiketi birliklarini qo‘llashda qiyinchilikka duch kelgan talabalar ulushi 32 % dan 8 % gacha qisqardi. Bundan tashqari, talabalarning kommunikativ faolligi ham sezilarli darajada oshgani kuzatildi. Tajriba jarayonida rol o‘yinlari va vaziyatli mashqlar asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning muloqot jarayonida faol ishtirok etish darajasini taxminan 45 % ga oshirganligi aniqlandi. Talabalar tomonidan nutq etiketi formulalaridan foydalanish

chastotasi ham sezilarli darajada ko‘paydi. Xususan, salomlashish, minnatdorchilik bildirish, uzr so‘rash va taklif qilish kabi nutq aktlaridan to‘g‘ri foydalanish ko‘rsatkichlari o‘rtacha 38–40 % ga oshgani kuzatildi. Shuningdek, tadqiqot davomida talabalarining madaniyatlararo kommunikativ sezgirligi ham rivojlangani aniqlangan. Mashg‘ulotlar yakunida o‘tkazilgan so‘rovnoma natijalariga ko‘ra, talabalarining 72 % qismi nutq etiketi birliklarini o‘rganish chet tilida muloqot qilish jarayonida o‘zlarini ishonchli his qilishlariga yordam berganini ta’kidlagan. 68 % talaba esa rol o‘yinlari va vaziyatli topshiriqlar muloqot jarayonini yanada qiziqarli va samarali tashkil etishga xizmat qilganini qayd etgan. Umuman olganda, tadqiqot natijalari chet tilini o‘qitishda nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan interaktiv metodlar va kommunikativ yondashuvning samaradorligini tasdiqladi. Olingan natijalar nutq etiketi birliklarini tizimli ravishda o‘qitish talabalarining kommunikativ kompetensiyasini sezilarli darajada rivojlantirishini hamda ularning real kommunikativ vaziyatlarda tilni samarali qo‘llash ko‘nikmalarini mustahkamlashini ko‘rsatdi.

Muhokama: Tadqiqot jarayonida olingan natijalar chet tilini o‘qitishda nutq etiketi kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishda kommunikativ yondashuv hamda interaktiv pedagogik metodlarning muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Tajriba-sinov ishlari davomida qo‘llanilgan metodlar talabalarining nafaqat til bilimlarini, balki ularning ijtimoiy-kommunikativ va madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalarini ham rivojlantirishga xizmat qilganligi aniqlandi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, an’anaviy til o‘qitish metodlari ko‘pincha grammatik qoidalar va lug‘at boyligini o‘zlashtirishga qaratilgan bo‘lib, nutq etiketi birliklarini amaliy kommunikativ vaziyatlarda qo‘llash masalasiga yetarli darajada e’tibor qaratilmaydi. Shu sababli til o‘rganuvchilar grammatik jihatdan to‘g‘ri gap tuzishlari mumkin bo‘lsa-da, real muloqot jarayonida nutq etiketi me’yorlariga mos keladigan kommunikativ strategiyalarni tanlashda qiyinchiliklarga duch kelishlari kuzatiladi. Mazkur tadqiqot natijalari ham tajriba boshlanishidan oldin talabalarining nutq etiketi kompetensiyasi yetarli darajada rivojlanmaganligini ko‘rsatdi. Tajriba jarayonida rol o‘yinlari, dialogik mashqlar, vaziyatli topshiriqlar va autentik materiallardan foydalanish talabalarining nutq etiketi birliklarini faol qo‘llashiga ijobiy ta’sir ko‘rsatdi. Ayniqsa, kommunikativ vaziyatlarga asoslangan mashg‘ulotlar talabalarining real hayotga yaqin sharoitda muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam berdi. Bu esa o‘z navbatida til o‘rganuvchilarning pragmatik kompetensiyasini rivojlantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qildi. Tadqiqot natijalari shuningdek nutq etiketi kompetensiyasi til va madaniyat o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni aks

ettirishini ham tasdiqlaydi. Har bir til o‘ziga xos ijtimoiy me’yorlar, madaniy qadriyatlar va kommunikativ an’analarga ega bo‘lganligi sababli, chet tilini samarali o‘rganish jarayonida til birliklari bilan bir qatorda ushbu madaniy xususiyatlarni ham o‘zlashtirish muhim hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, madaniyatlararo yondashuv asosida tashkil etilgan mashg‘ulotlar talabalarning nutq etiketi formulalarini vaziyatga mos ravishda qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim rol o‘ynadi. Tadqiqot davomida aniqlangan yana bir muhim jihat shundan iboratki, interaktiv metodlardan foydalanish talabalarning o‘quv jarayonidagi faolligini sezilarli darajada oshirdi. Guruhli ishlash, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish va kommunikativ treninglar talabalarning mustaqil fikrlashini rivojlantirib, ularni muloqot jarayonida faol ishtirok etishga undadi. Natijada o‘quv jarayoni yanada samarali va qiziqarli tus oldi. Shu bilan birga, nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirish jarayonida ayrim metodik muammolar ham kuzatildi. Masalan, ba’zi talabalar dastlab muloqot jarayonida erkin ishtirok etishda psixologik to‘siqlarga duch kelishdi. Bunday holatlarni bartaraf etish uchun o‘qituvchi tomonidan qo‘llab-quvvatlovchi muhit yaratish, kommunikativ mashqlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirib borish hamda talabalarning ishonchini mustahkamlash muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari chet tilini o‘qitish jarayonida nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirish uchun kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar va madaniyatlararo ta’lim tamoyillaridan foydalanish zarurligini ko‘rsatadi. Mazkur yondashuvlar til o‘rganuvchilarning kommunikativ kompetensiyasini kompleks ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi hamda ularni real kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqot olib borishga tayyorlaydi.

Xulosa va takliflar: Ushbu tadqiqot chet tilini o‘qitish jarayonida nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlarini o‘rganishga bag‘ishlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, nutq etiketi kompetensiyasi chet tilini o‘qitish tizimida kommunikativ kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Til o‘rganuvchilarning real kommunikativ vaziyatlarda samarali muloqot olib borishi nafaqat grammatik bilimlarga, balki ijtimoiy-madaniy me’yorlarga mos ravishda nutq birliklaridan foydalanish ko‘nikmalariga ham bog‘liqdir. Tadqiqot jarayonida qo‘llanilgan kommunikativ yondashuv, rol o‘yinlari, dialogik mashqlar, vaziyatli topshiriqlar hamda autentik materiallardan foydalanish talabalarning nutq etiketi birliklarini o‘zlashtirish darajasiga ijobiy ta’sir ko‘rsatgani aniqlandi. Mazkur metodlar o‘quv jarayonini real muloqot sharoitlariga yaqinlashtirib, talabalarning kommunikativ faolligini oshirishga xizmat qildi. Natijada talabalar nutq etiketi formulalarini turli vaziyatlarda

to‘g‘ri va o‘rinli qo‘llash ko‘nikmalarini shakllantira boshladilar. Tajriba-sinov natijalari nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan metodik mashg‘ulotlar til o‘rganuvchilarning kommunikativ kompetensiyasini sezilarli darajada rivojlantirishini ko‘rsatdi. Ayniqsa, interaktiv metodlardan foydalanish talabalarning muloqot jarayonida faol ishtirok etishiga, mustaqil fikrlashiga hamda madaniyatlararo kommunikatsiya ko‘nikmalarining shakllanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatdi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari chet tilini o‘qitishda nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirish uchun til va madaniyat integratsiyasiga asoslangan yondashuv muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Til o‘rganuvchilarni turli kommunikativ vaziyatlarga tayyorlash hamda ularda nutq madaniyatini shakllantirish zamonaviy til ta‘limining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, olib borilgan tadqiqot chet tilini o‘qitish jarayonida nutq etiketi kompetensiyasini tizimli ravishda rivojlantirish talabalarning kommunikativ tayyorgarligini oshirishga, ularning madaniyatlararo muloqotda samarali ishtirok etishiga hamda tilni amaliy jihatdan muvaffaqiyatli qo‘llash ko‘nikmalarini mustahkamlashga xizmat qilishini ko‘rsatdi.

Olib borilgan tadqiqot natijalariga asoslanib, chet tilini o‘qitish jarayonida nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishni takomillashtirish maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Chet tilini o‘qitish dasturlariga nutq etiketi kompetensiyasini shakllantirishga qaratilgan maxsus mashqlar tizimini kiritish maqsadga muvofiqdir. Bu talabalarga turli kommunikativ vaziyatlarda mos nutq formulalaridan foydalanish ko‘nikmasini rivojlantirish imkonini beradi.

2. Ta‘lim jarayonida interaktiv metodlardan keng foydalanish tavsiya etiladi. Xususan, rol o‘yinlari, dialogik mashqlar, vaziyatli topshiriqlar va kommunikativ treninglar talabalarning nutqiy faolligini oshirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi.

3. Til o‘qitish jarayonida madaniyatlararo kommunikatsiya elementlarini integratsiya qilish zarur. Bu til o‘rganuvchilarning nafaqat lingvistik bilimlarini, balki turli madaniyat vakillari bilan samarali muloqot olib borish ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

4. Autentik materiallardan foydalanishni kengaytirish tavsiya etiladi. Filmlar, dialoglar, real kommunikativ matnlar va multimedia resurslari nutq etiketi formulalarining real qo‘llanishini o‘rganishda muhim ahamiyat kasb etadi.

5. Kelgusidagi tadqiqotlarda nutq etiketi kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion pedagogik texnologiyalar asosidagi modellarini ishlab chiqish maqsadga muvofiqdir. Ayniqsa, raqamli ta‘lim platformalari va multimedia vositalarining bu jarayonga ta‘sirini chuqur o‘rganish muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Avezova, D., Sobirova, F., Sotiboldiyev, A., Muminjonova, S., Tursunboyeva, M., Sobirova, R., ... & Kibriyev, B. (2026). Exploring Genetic and Epigenetic Influences on Language Acquisition and Cognitive Development. *Genetics and Molecular Research*, 25(1).
2. Brown H. D., Lee H. Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy. – 4th ed. – New York: Pearson Education, 2022. – 450 p.
3. Byram M., Holmes P., Savvides N. Intercultural Communicative Competence in Language Education. – Bristol: Multilingual Matters, 2024. – 290 p.
4. Celce-Murcia M., Brinton D., Snow M. Teaching English as a Second or Foreign Language. – 4th ed. – Boston: National Geographic Learning, 2020. – 640 p.
5. Ellis R., Shintani N. Exploring Language Pedagogy through Second Language Acquisition Research. – London: Routledge, 2021. – 350 p.
6. Harmer J. Essential Teacher Knowledge: Core Concepts in English Language Teaching. – Harlow: Pearson Education Limited, 2023. – 260 p.
7. Harmer J. How to Teach English: An Introduction to the Practice of English Language Teaching. – Harlow: Pearson Education Limited, 2019. – 288 p.
8. Johnson K. An Introduction to Foreign Language Learning and Teaching. – London: Routledge, 2025. – 360 p.
9. kizi Muminjonova, S. M. (2025, December). FLIPPED CLASSROOM AS A TOOL FOR PROMOTING SELF-REGULATED LEARNING IN HIGHER EDUCATION. In International Conference Platform (No. 6, pp. 187-190).
10. Kramsch C. Language and Culture. – Oxford: Oxford University Press, 2020. – 200 p.
11. Kumaravadivelu B. Language Teacher Education for a Global Society. – New York: Routledge, 2022. – 310 p.
12. Nation I. S. P., Macalister J. Language Curriculum Design. – London: Routledge, 2022. – 280 p.
13. Nunan D. Teaching English to Speakers of Other Languages: An Introduction. – New York: Routledge, 2023. – 330 p.
14. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – 3rd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – 410 p.
15. Scrivener J. Learning Teaching: The Essential Guide to English Language Teaching. – London: Macmillan Education, 2023. – 420 p.

16. Shaxlo, M. M. (2025). DESIGNING AN ENGLISH FOR BUSINESS PURPOSES (EBP) COURSE: A TASK-BASED AND PROBLEM-BASED APPROACH FOR PRE-INTERMEDIATE BUSINESS PROFESSIONALS. PROSPECTS OF TEACHING ENGLISH FOR PROFESSIONAL PURPOSES IN NON-PHILOLOGICAL HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: PROBLEMS AND SOLUTIONS, 518-525.

17. Taguchi N. Pragmatics and Language Learning. – Berlin: De Gruyter, 2024. – 310 p.

18. Thornbury S. Scott Thornbury’s 101 Grammar Questions. – Cambridge: Cambridge University Press, 2021. – 220 p.

19. Muhammadjon o‘g, O. R. A. (2025, December). RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA PEDAGOGIKA YO ‘NALISHI TALABALARI KREATIV FIKRLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION METODIKASI. In Partner conferences of the International Scientific Journal Research Focus (Vol. 1, No. 1, pp. 1156-1159).

ELEKTRON TA’LIM MUHITIDA TALABA FAOLLIGI VA KREATIVLIGINI RIVOJLANTIRISH

Ismoilov Islomjon Ilhomjon o‘g‘li,

Namangan davlat texnika universiteti o‘qituvchisi

Xayitov Ilyosbek Ilhomjon o‘g‘li

Namangan davlat texnika universiteti talabasi

E-mail: islomjonismoilov660@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur tezisda elektron ta’lim muhitining talaba faolligi va kreativ fikrlashini rivojlantirishdagi o‘rni tahlil qilinadi. Zamonaviy raqamli platformalar, interaktiv metodlar va innovatsion yondashuvlar asosida ta’lim samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, talabalarning mustaqil ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish hamda ijodiy salohiyatini rivojlantirish omillari ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: elektron ta’lim, kreativlik, talaba faolligi, interaktiv metodlar, raqamli texnologiyalar, innovatsiya

Аннотация: В данном тезисе анализируется роль электронной образовательной среды в развитии активности студентов и их креативного мышления. Освещаются вопросы повышения эффективности обучения на основе современных цифровых платформ, интерактивных методов и инновационных подходов. Также научно обоснованы факторы формирования навыков